

МИЛАН БАНОВ

ХУМАНИЗАМ И УРБАНИЗМ

Корзо

Навистина, не се сеќавам кога толку се зборувало за Скопје како што тоа се прави овие денови и кога за некои негови во суштина заборавени места и простори се изнесени толку податоци, факти, стручни опсервации, асоцијации, имиња, општи места, описи, скиси, идеи... И сето тоа, сепак таа, би рекол, модерна урбана микросоциологија, би требало да ја претпостави загриженоста и љубовта кон овој град, која со години беше трајна емотивна константа само кај некои глупави носталгичари, кои низ некои помалку стручни гледања временски и просторно ја ситуираа приказната за Скопје.

И, гледајќи ги и слушајќи ги актуелно загрижените последици на урбанизмот, при што бездруго не може, а да не се почувствува врелиот здив на нивната зажарена аргументација, останувам цврсто и непоколебливо уверен во нивната благородна мисија да направат град (појава се разбира) на кој и еден Луис Мамфорд не ќе може да му стави ни најмала забелешка.

Да, тогаш немаше травертин и модерно дизајнирани блескави метални клупи; ги немаше сегашните

пламените борци за поубаво Скопје, кои во мигов се фокусирале, или подобро кажано, ѝ се намерачиле на неговата срцевина - плоштадот Македонија - според моето скромно мислење, во основа застапуваат два концепта. Првиот, чинам, ја форсира „камената доба“, што ќе рече, зачување на постојната и физичка и духовна ситуација што се распослала низ неговата површина и во срцата на неговите минувачи. Втората, пак, оди чекор напред, со „бронзеното време“, кое би го препознале насокро, кога тони и тони од оваа легура со златнокфеава боја ќе оживеат ликови од нашата историја - од антиката до денес.

Искрено, ниту еден од двата концепта не успева да ми прирасне за срце, иако тута некој веројатно со право ќе ми го забележи моето незнаење и некомпетентност за урбанизмот, архитектурата, просторните закономерности и логика, естетиката, историјата, споменичните обележја, монументалноста... Но, сепак, ризикувам и се вклучувам во оваа високофреквентна јавна расправа околу епицентарот на градот и на двата стручно-некрофилски погледи им спротивставувам, иако постаро од нив, сепак живо сеќавање за скопскиот плоштад.

Складно потстрижани хибриидни дрвја од непрепознатлив вид; немаше ваков мост кој толку прецизно се влева во плоштадската пустина; немаше волку убаво паркче на средината; немаше статуи постојни и проектирани; немаше повеќеиладни политички митинзи, концерти, новогодишна елка... Такво беше времето, старо и неинфицирано од современиот поглед: имаше една калдрма, еден стар мост, мирисни липи и диви костени, илјадни гулаби, еден офицерски дом, една банка, една телефонска говорница, еден „Кенан“, рекламишно пано од кое во нас гледаа Џон Вејн и Стив Ривс, една трафика од која купувавме цигари на парче, лимонацилница со пенлив сок од малина... И имаше една невидена возбуда, постојан пламен во очите, исчекување, надеж, шепот и тајна, громогласно смеене и весело, слободно срце зашто тој плоштадски крвоток го именувавме со еден единствен но волшебен збор - корзо.

Од седум навечер па натаму: во истите фармерки од лани, купени во Трст, стоевме под костените, во круг, од вечер во вечер меѓу навиката и здодевноста, од една страна, и љубовта и надежта, од друга - меѓу тие две подеднакво моќни страсти кои ни беа населени во душите. Имавме свое место, свое друштво, свои денови за салеп и шампунти „кај трујачот“, само

Од седум навечер натаму: во истите фармерки од лани, купени во Трст, стоевме под костените, во круг, од вечер во вечер меѓу навиката и здодевноста, од една страна, и љубовта и надежта, од друга. И, колку што се сеќавам, на тој плоштад не ја градевме својата суeta, туку се обидувавме да изградиме и вредносни и естетски критериуми, а нашето безгрешно дружење не можеше да го раскара и раздели каменото или бронзеното време

свој поглед кој во тој океан од луѓе го бараше она мило, најубаво лице на светот. Зборувавме за „Вардар“ и „Работнички“, ги потпевнувавме „Битлси“ и „Шедоуси“, го разменувавме „Корт Малтезе“ за „Алан Форд“, се „откачувавме“ на „Демијан“ од Херман Хесе, на Достоевски и Ерих Фром, ги рецитирајме Есенин и Лорка, пишувавме акrostихови за своите сакани кои и не знаеја дека постоиме... И, колку што се сеќавам, на тој плоштад не ја градевме својата суeta, туку се обидувавме да изградиме и вредносни и естетски критериуми, а нашето безгрешно дружење не можеше да го раскара и раздели каменото или бронзеното време.

Да, знам дека моето вклучување во расправата за плоштадот Македонија е бесплодно, дури глупаво, и никој сериозен не ни помислува на нешто толку анахронско како што е градско шеталиште или, просто кажано, корзо. Па, ве молам, кому му е денес до шетање, до дружење, до празни муабети и бадијалчење; каде овие мудри и прагматични политички урбанисти и архитекти да го пронајдат материјалот за корзото, оние илјадници слободни луѓе кои знаеја да разговараат. И, впрочем, кој денес во ова време на „транс“ се уште се сеќава на „Love me do“.

(АВТОРОТ Е НОВИНАР)